

שהמלאך מלמד להעובר שבמעיי אמו כל התורה כולה, לנטוע בלבו האהבה הטבעית והמסותרת לשיי"ת, כי רק עיי לימוד התורה אפשר להגיע לאהבת ד', כי התורה היא חכמתו של הקב"ה, והוא וחכמתו אחד, דפיקודין אינון אברין דמלכא, וכו', והדברים עתיקים.

בשמחת תורה היו מכבדים את הגר"ח, ז"ל, בתור רב העיר, בהקפה ראשונה, ומנהגו היה שלאחר גמר ההקפה שלו לא היה מוסר מעצמו את הספר לאחר – להקיף בו, אא"כ יבקש מישהו אחר את הספר ממנו, והוא עפ"י הגמי ברכות (נה.) דגי דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם, והאחד מהם – מי שנותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא, והיה סבור הגר"ח דהוא הדין נמי להקיף בו או לאחוז בו, ובעלי הבתים התביישו מלבקש ממנו שימסור להם את הספר, בחשבם שהגר"ח היה רוצה בדוקא לאחוז בו עוד. וכמה פעמים אירע הדבר שהקיף כל ז' ההקפות באחוז אותו הס"ת.

חנוכה: א [הגר"א כתב (סי' תרע"א ס"ק כ"א) שהמקור למנהג הקדמונים להדליק נר חנוכה בבית הכנסת [אע"פ שאין אדם יוצא בהם, דהא בעינן שתהא ההדלקה בביתו], הוא מהלל בלילי פסח, שנתקן על הכוס [כחלק מהסדר], ואומרים אותו בבית הכנסת משום פרסומי ניסא. כלומר, דכל חובת היחיד שתכליתה לשם פרסומי ניסא, הופכת להיות גם חובת הציבור – בכדי להשיג עיי כך יותר פרסומי ניסא. והנה מנהג העולם הוא להדליק נ"ח אחר צה"כ (עיי משנה ברורה רס"י תרע"ב), חוץ מההדלקה שמדליקים בבית הכנסת, שמדליקים שמה בין מנחה למעריב, ונוהגים בבית הכנסת כדעת הגר"א, להדליק תיכף לאחר השקיעה, וצל"ה טעם הבדל זה. וכן נהגו הרבה לעשות פשרה במוצאי שבת בין ההדלקה שבבית הכנסת לבין ההדלקה שבבית, שבבית הכנסת מדליקים קודם הבדלה, ואילו בבית נוהגים כהט"ז להבדיל תחילה ואח"כ להדליק נ"ח. והנה בע"ש כשהצבור מתאחרים לבוא לתפילת מנחה, יש מן האחרונים שכתבו שרשאי הש"ץ להדליק בברכה אפ"י קודם תפילת המנחה ואפ"י אם עדיין לא נתקבצו המנין לבית הכנסת. ואמר בזה הגרמ"ס דאין זה נכון, דהמנהג להדליק בבית

הכנסת הוא שתהיה ההדלקה בתורת הדלקת הצבור, ואם אין שם עשרה, נמצא שאין כאן הדלקת הצבור. ואפי' אם כבר יש שמה עשרה אלא שעדיין לא התפללו מנחה בצבור ג"כ נראה שאין המנהג מתקיים בהדלקה זו. דלקיום המנהג בעיני שתהיה ההדלקה מתקיימת ע"י צבור של תפילה, ומה שנהגו בהרבה מקומות באמריקה להדליק בברכה אצל מסיבת-חנוכה של המעניז קלו"ב, או אצל מסיבת חגיגה, נראה עפ"י פשטות שאין זה קיום של המנהג של הקדמונים, והברכה תהיה ברכה לבטלה. [ואפי' יאמר החזן המברך "השם אלקינו", ולא יבטא השמות האלו כהוגן, ג"כ נראה דהוי בכלל ברכה לבטלה, עמש"כ בבאור ענין זה לעיל בענייני ברוך שאמר אות ב.]. ולא מקרי צבור של תפילה אלא בנצטרפו מקודם להתפלל מנחה, ועדיין נשאר במקומם בבית הכנסת מוכנים ועומדים להתפלל מעריב. אבל לאחר שכבר גמרו כל תפילת ערבית, או קודם שהתפללו מנחה בצבור, אין עליהם חלות שם "ציבור של תפילה" שנאמר שבהדלקתם יקיימו את מנהג הקדמונים להדליק בצבור. ומהאי טעמא הוא שנהגו להדליק בבית הכנסת תיכף לאחר השקיעה ולא להמתין עד לאחר צה"כ, שרוצים להדליק בין מנחה למעריב, וכנ"ל, וגומרים תפילת המנחה בסמוך לשקיעה. וכן נראה דלפי"ז אי"ש הפשרה שהרבה נוהגים במוצש"ק, דבבית מבדילים קודם להדלקת נ"ח, וכסברת ה"ט"ז. משא"כ בבית הכנסת, אם יבדילו תחילה, הרי עי"ז יצא שהדלקת הנ"ח תהיה אחרי גמר תפילת הצבור, ונמצא שכבר פקע השם צבור של תפילה, ולא יהיה בהדלקתם משום קיום המנהג הנ"ל. ואף דבמוצש"ש א"א להדליק קודם מעריב, דאין עושים מלאכות קודם אמירת אתה חוננתנו, מכל מקום בבריסק דקדקו להלדיק קודם ויהי נועם, כלומר, קודם גמר התפילה בצבור, דאמירת קדיש תתקבל היא גמר התפילה בצבור. ואפי' לפי המנהג הפשוט הנזכר בפוסקים שמדליקים בבית הכנסת אחרי קדיש תתקבל, קודם ויתן לך, נמי נ"ל, דבמוצש"ש הצבור של תפילה עדיין נשאר עומד בצירופו עד לאחר אמירת ההבדלה, שכמו שיש תוסי שבת לפנייה, כמו"כ יש תוסי שבת לאחריה, וכמו שיש ענין של תוסי שבת שע"י הצבור לפנייה (לענין זה שהמיעוט נגררים אחר הרוב, ואף הם אסורים בעשיית מלאכה, וזהו ענין התקיעות שנהגו בזמן הגמרא – להבטיל את העם

ממלאכה), כמו"כ נראה שיש ענין של תוספת שבת של הצבור לאחריה, וההבדלה הנאמרת על הכוס בבית הכנסת היא היא הסיום של התוספת שבת שלאחריה של הצבור, ונמצא שהצבור של תפילה עדיין נשאר עומד בצירופו עד שישמעו אותה ההבדלה. [ע"י מסורה חוברת ד', עמוד יב"ג.] [ויש מקומות שנהגו לגמור את כל התפילה כולה בליל פסח, ולאחר הקדיש שאחרי אמירת עלינו, יוצאים מבית הכנסת אותם בני אדם שאין מנהגם לומר את ההלל, ואלו שרוצים לומר את ההלל בצבור מתחילים אז לומר את ההלל. ולפי"ד רבנו עפ"י דברי הגר"א הנ"ל, יש מקום לומר דלקיים הענין דאמירת ההלל בצבור בליל פסח בעינן שתהיה אמירתו ע"י הצבור של תפילה, כלומר, בדוקא קודם שיאמרו קדיש תתקבל, אבל לומר את ההלל אחרי עלינו, אף שיאמרו שמה עשרה, אולי אין זה נחשב כאמירה ע"י הצבור של תפילה, וכמשי"ב לענין הדלקת נ"ח אחרי גמר תפילת ערבית. (ד"ע).]

ב] בענין ברכות נר חנוכה: ע"י מסכת סופרים (פ"כ ה"ו) לענין נר חנוכה, וכיצד מברכין, ביום ראשון המדליק מברך ג'... בא"י אקב"ו להדליק נר, ואומר הנרות הללו אנו מדליקין וכ"ו על נפלאותיך ועל נסיד ועל ישועתך. בא"י שהחיינו. ואומר שעשה נסים לאבותינו. ומפשטות לשון הברייתא משמע שאומר הנרות הללו תיכף ומיד אחר הברכה הראשונה. והוא דבר תמוה, דמדוע יפסיק בפיוט זה באמצע כל הברכות. ומשמע נמי דס"ל למס' סופרים, דכמו שאין הרואה מברך ברכות שעשה נסים ושהחיינו עובר לעשייתן, אלא דוקא בשעה שרואה את הנר של מצוה שכבר עומד ודולק, כמו"כ אף המדליק מברך לשתי ברכות אלו אחר הדלקתו, ובתורת רואה, ולא עובר לעשייתן, ודלא כמשי"כ הרמ"א או"ח ס"י תרע"ו בשם מהרי"ל שיברך המדליק את כל ג' הברכות עובר לעשייתן. משמע נמי קצת דס"ל למס' סופרים דענין "הנרות הללו" איננו סתם פיוט בעלמא, אלא שאמירתה מעכבת בקיום מצות נר חנוכה, דבעינן דתיהוי בה משום פרסומי ניסא, והיאך אפשר לפרסם את הנס בלי דיבור, ובשלמא בארבע כוסות, יש שמה אמירת כל ההגדה, ובפורים הרי קוראים את סיפור הנס מתוך המגילה, אכן בהדלקת נר חנוכה, היאך שייך להיות פרסומי ניסא בלי סיפור דברים, וע"כ ס"ל למס' סופרים שצריכים לומר הנרות הללו תיכף ומיד לאחר